

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ І РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Пандемія коронавірусної хвороби у світі заподіяла значних наслідків, зокрема й у галузі освіти. Ця надзвичайна ситуація призвела до масового тимчасового закриття та скорочення діяльності навчальних закладів у більш ніж 190 країнах з метою запобігання поширенню вірусу та пом'якшення його наслідків.

Метою роботи є зробити видимою різноманітність наслідків, які ці заходи спричинили для населення, для освітніх закладів, суспільства в цілому в короткостроковій та середньостроковій перспективі, а також запропонувати основні рекомендації щодо найкращого подолання впливу, спроектвавши можливості для навчання та інновацій в постпандемічній освіті.

Багато країн в умовах епідемії коронавірусу закривають школи, коледжі, ЗВО тощо, що призводить до перебоїв у навчальному процесі для мільйонів учнів і студентів. Закриття закладів освіти, в першу чергу, означає, що змінюється звичний розпорядок дня не тільки у мільйонів учнів і студентів, а їх батьків, дідусів та бабусь. Перша проблема – як організувати онлайн навчання автономно, без допомоги батьків, які мають продовжувати працювати. Отже, виникає низка проблем психологічного, фізичного, матеріального характеру тощо. Зокрема, щодо організації навчання вдома, його технічного забезпечення, самостійного харчування дітей, контролю за дотриманням розпорядку дня та виконанням усіх завдань. Проблеми догляду за дітьми: за відсутності альтернативних варіантів батьки, які працюють, змушені залишати дітей одних, що може бути небезпечним для їхнього життя й здоров'я. Не варто забувати про економічні втрати: батьки, які працюють, змушені пропускати роботу, щоб піклуватися про дітей, що в багатьох випадках призводить до втрати заробітної плати та негативно впливає на продуктивність.

Навчальні заклади в умовах пандемії змушені використовувати різноманітні рішення, спрямовані на забезпечення безперервності навчального процесу. Перехід на дистанційне навчання вимагає проведення величезної підготовчої роботи та витрат. Безумовно, важливо забезпечити належну інфраструктуру. Але набагато більшим викликом є підтримка викладачів; надання високоякісних й актуальних цифрових навчальних матеріалів; розвиток в учнів цифрових навичок для ефективного використання технологій з метою навчання; впровадження допоміжних систем управління даними та інформацією.

У багатьох країнах викладачі та вчителі вже широко використовують освітні платформи в інтернеті, як доповнення до звичайних уроків у школі, для виконання класної й домашньої роботи та досліджень, а багато учнів вдома мають доступ до відповідної техніки. Проте, стійкий доступ до інтернету є не в усіх країнах, спільнотах, сім'ях тощо, і значна кількість дітей проживає в місцях, де з ініціативи влади часто обмежується доступ до інтернету.

У кризові періоди школи підтримують у дітей почуття стабільності та нормальності, забезпечуючи звичний розпорядок й емоційну підтримку, щоб вони могли впоратися з ситуацією. Школи також є важливим майданчиком, який дозволяє дітям отримувати знання щодо того, як справлятися з позаштатними ситуаціями, важливості дотримання правил гігієни, зокрема, як правильно мити руки тощо. За відсутності шкільних занять, ця важлива робота лягає на батьків, опікунів та осіб, які здійснюють догляд за дитиною. Після оголошення про тимчасове закриття шкіл державним відомствам належить заповнювати вакуум, який утворюється, поширюючи зрозумілі та надійні рекомендації через відповідні канали комунікації. Особливої уваги потребують малозабезпечені сім'ї та сім'ї, які виховують дітей з особливими потребами. Раптове закриття шкіл також може погіршити матеріальне становище малозабезпечених сімей, тому влада повинна гарантувати збереження для дітей з таких сімей безплатного або пільгового шкільного харчування.

Будь-які кризи, включно із припиненням роботи підприємств та організацій, здатні спровокувати домашнє насильство через вплив таких чинників, як стрес, тіснота й загальні незадовільні житлові умови, а також порушення функціонування механізмів підтримки на рівні місцевої громади. Так, у пресі повідомлялося про зростання кількості випадків домашнього насильства у Китаї в умовах карантину. Соціальні служби повинні розробляти спеціальні чек-листи для контролю за такими сім'ями, методики контактування і реагування на подібні ситуації в умовах пандемії. Уряд повинен забезпечити включення в інформаційно-роз'яснювальні кампанії питань щодо того, яким чином жертви домашнього насильства можуть отримати доступ до служб допомоги, забезпечити доступність таких служб для усіх постраждалих, в тому числі для тих, хто мешкає у віддалених місцях або там, де введені обмеження на пересування чи режим карантину, зокрема для інфікованих коронавірусною інфекцією [1].

Заходи щодо допомоги ураженим працівникам також повинні охоплювати зайнятих у неформальному секторі й сфері послуг, переважною частиною яких є жінки. Служба зайнятості України повинна передбачати спеціальний облік і методи реагування з можливістю надання варіантів віддаленої роботи працівникам даної категорії. Наприклад, це можуть бути спеціальні ваучери на безкоштовну доставку їжі, як це зробили в Італії для малозабезпечених сімей з дітьми до 12 років.

Формат дистанційного навчання вимагає здійснення перебудови не тільки в технічному плані, але й в педагогічному і психологічному. Педагоги, учні та студенти, батьки – всі учасники освітніх відносин, нехай навіть дистанційних, потребують психологічної підтримки. Поряд з турботою про фізичний стан важливо приділити увагу й психологічному здоров'ю. Більшість ЗВО направляють свої зусилля та увагу на те, щоб викладачі працювали на нових інтернет-платформах, підвищували свій рівень шляхом освоєння нових технологій онлайн освіти, але мало хто з керівництва замислюється про перебудову методів спілкування, про психологічну допомогу викладачам [2].

Також, роль тьютора у ЗВО в даних умовах істотно змінилася, оскільки підтримати студентів, пояснити й допомогти їм у переході на нові форми і методи навчання батьки можуть далеко не завжди. Тьютори повинні донести до кожного здобувача освіти максимально детальну інформацію про завдання, формати роботи, необхідні додатки, допомогти навчитися розподіляти час і контролювати навантаження, реагувати правильно в умовах суспільної паніки або під час хвороби. Державні організації, зокрема спеціальні медичні центри та соціальні служби, приватні практикуючі лікарі тощо – усі повинні об'єднатися для розробки й донесення до населення, яке цього вимагає, необхідних методик та інших психологічних прийомів і технік з саморегуляції, зняття тривоги й хвилювання, боротьби з панікою в умовах епідеміологічної

ситуації, а також розробки рекомендацій сім'ям щодо вибудовування дитячо-батьківських відносин в умовах самоізоляції, рекомендацій для здобувачів освіти з самоорганізації часу й простору, рекомендацій педагогам з психологічного супроводу дистанційного навчання.

Отже, основними напрямками реформування навчальних програм для відображення нових підходів та індивідуальних шляхів навчання є: адаптація навчальних планів й освітніх програм; розробка інноваційних стратегій підтримки навчання; внесення соціально-емоційних навичок в інструкції під час їх розробки; індивідуалізація освітнього процесу; розв'язання проблеми цифрового розриву (місце розташування, дохід, стать); використання потенціалу онлайн-навчання; розширення участі батьків у навчанні; надання ІТ-пристроїв і доступу до інтернету найбільш малозабезпеченим категоріям населення тощо. Першочергове завдання уряду та міжнародної спільноти – запобігти поширенню вірусу та вжити усіх заходів задля одужання хворих. Збільшення витрат на охорону здоров'я допоможе врятувати життя як в окремих країнах, так і в світовому масштабі. З огляду на швидке поширення вірусу, активні дії здатні допомогти державним системам охорони здоров'я, зокрема в країнах з обмеженими можливостями, впоратися з ситуацією. Але поряд з цим не повинна страждати сфера освіти. В цьому випадку необхідно терміново надавати країнам з низьким рівнем доходів гранти або безпроцентні позики для фінансування освітніх послуг, які в іншому випадку вони не змогли б собі дозволити.

ЛІТЕРАТУРА:

1. COVID-19 и права человека. URL: <https://www.hrw.org/ru/news/2020/04/01/339654>.
2. Цалко Т. Р., Невмержицька С. М. Використання хмарних сервісів у навчальному процесі ЗВО. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації»* (4 жовтня 2019 р., м. Київ), Київ : КНУТД, 2019. С. 53–54.